

ISSN 2412-8368

RS Global

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ECONOMY

Scientific Edition

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ECONOMY

5(32), December 2020

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite

Chief editor

Haitham Nobanee.

Ph.D., Professor of Finance, Abu Dhabi University,
The University of Liverpool, The University of Oxford,
United Arab Emirates (UAE)

Editorial board:

Sotnikova Liudmila.

Professor, Doctor of Economic Sciences,
Financial University, Russia,

Kusainov Khalel.

Professor, Doctor of Economic Sciences,
State University named after
K. Zhubanov, Kazakhstan,

Umirzakov Samazhan.

Professor, Doctor of Economic Sciences,
New Economic University after T. Ryskulov,
Kazakhstan

Matviyenko Roman.

PhD in Economics, Associate Professor,
National Pedagogical Dragomanov University,
Ukraine

Lytneva Natalia.

Professor, Doctor of Economics,
Orel State Institute of Economy and Trade,
Russia

Rogova Elena.

Professor, Doctor of Economics,
National Research University Higher
School of Economics, Russia,

Arupov Akimzhan.

Professor, Doctor of Economics,
World Economy and International Relations
University, Kazakhstan

Almazari Ahmad.

Professor in Financial Management,
King Saud University-Kingdom of
Saudi Arabia, Saudi Arabia,

Panasenko Svetlana.

Professor in Management and Marketing,
Russian Economic University named after
Plekhanov, Russia

Zaloznaya Galina.

Professor in Economy,
Orenburg State Agricultural University,
Russia

Lina Anastassova.

Full Professor in Marketing,
Burgas Free University,
Bulgaria

Latkov Andrey.

Professor in Economy, RANEPa,
Russia

Mikiashvili Nino.

Professor in Econometrics and Macroeconomics,
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University,
Georgia

Stroeva Olesya.

Professor in Economy,
Russian Presidential Academy of
National Economy and Public Administration,
Russia

Amosova Natalia.

Professor of Finance, Finance University,
Russia

Burtseva Tatiana.

Professor in Econometrics and Statistics,
Kaluga State University after K. E. Tsiolkovsky,
Russia

Ramachandran Nithya.

Professor in Finance and Marketing,
IBRA College of Technology,
Oman

Ptashchenko Liana.

Professor in Economics and Management,
Poltava National Technical
Yuri Kondratyuk University,
Ukraine

Alkhawaldeh Abdullah.

Professor in Financial Philosophy,
Hashemite University,
Jordan

Elena Velkova Stavrova

Ph.D. in Economics, Head of Finance &
Accounting Department, Department of Finance
and Accounting Faculty of Economics,
South-West University "Neofit Rilski",
Blagoevgrad, Bulgaria

Publisher –
RS Global Sp. z O.O.,

Warsaw, Poland

Numer KRS: 0000672864
REGON: 367026200
NIP: 5213776394

Publisher Office's address:
Dolna 17,
Warsaw, Poland,
00-773

Website: <https://rsglobal.pl/>
E-mail: editorial_office@rsglobal.pl
Tel: +4(822) 602 27 03

DOI: 10.31435/rsglobal_ijite
OCLC Number: 1051267688
Publisher - RS Global Sp. z O.O.
Country – Poland
Format: Print and Electronic version
Frequency: Quarterly
Content type: Academic/Scholarly

CONTENTS

Saida Huseynova FINANCING HEALTHCARE SYSTEM IN AZERBAIJAN AND FUTURE PERSPECTIVES OF IMPLEMENTATION COMPULSORY HEALTH INSURANCE MECHANISM.....	4
О. В. Кірейцева, О. В. Жилін РЕЗУЛЬТАТИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	9
Toghrul Allahmanli MODERN DEVELOPMENT TRENDS OF THE FOREIGN TRADE IN THE CONTEXT OF POLAND AND AZERBAIJAN.....	17
Латинін М. А., Іванов Д. В. КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ.....	22
Гібадуллін Олексій Володимирович АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИХ ГРУП В УКРАЇНІ.....	29
Maka Ghaniashvili ASSESSING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE PENSION SYSTEM OF GEORGIA AND EU27 COUNTRIES AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC SHOCKS CAUSED BY COVID-19.....	36
Mardanova Rano Isakovna, Akramov Azamat Ramziddinovich THE IMPACT OF CHANGES IN ECONOMIC CYCLES IN THE DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC SOCIETY, ESPECIALLY DURING A PANDEMIC.....	45
Грінько А. П., Бакаляр Д. ВПЛИВ ДЕВІАНТНИХ ФОРМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	50
Lopotenco Viorica NATIONAL FINANCIAL SYSTEM ANALYSIS IN TERMS OF THE COMPLEX SYSTEMS THEORY.....	57
Olena Horobets ALTERNATIVE SOURCES OF INFORMATION TO SUPPORT A SET OF STATISTICAL INDICATORS OF THE BOOK PUBLISHING.....	64
Pavlo Demchenko CRITERIA VALUATION OF MANAGEMENT SOLUTIONS FOR INNOVATION AND INVESTMENT DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY AND CONFLICT.....	71
Solomon Pavliashvili, David Gubeladze LINEAR ECONOMY AND CIRCULAR ECONOMY - CURRENT STATE ASSESSMENT AND FUTURE VISION.....	79
Rahib Imamguluyev, Elvin Balakishiyev, Nihad Agakishiev IMPROVING THE MECHANISM OF USING THE PRICE FACTOR IN THE EFFECTIVE REGULATION OF AGRICULTURAL PRODUCTION ON THE BASIS OF FUZZY LOGIC.....	83

Konul Ibrahimova INNOVATION AND TECHNOLOGICAL ORIENTATION OF THE ECONOMIC EDUCATIONAL SYSTEM.....	89
Rapina Rapina, Fiorin Tantya Ivanna, Ivanna Lavenia Hartono, Monica F. Hermanto, Wilfred Purnama, Tabitha Sringenana J. Purba, Rento Manullang IS THE SUCCESS OF THE AUDIT DETERMINED BY THE AUDITOR'S EMOTIONAL INTELLIGENCE?.....	95
Ilkin Gahramanov DETERMINING THE MAIN PARAMETERS OF THE EFFICIENCY OF THE TOURISM MARKET AND HOTEL BUSINESS.....	100
Cinara Kocarijeva METHODOLOGY FOR DEVELOPING MECHANISMS AND TOOLS IN THE MARKETING MANAGEMENT SYSTEM.....	105
Котельникова Юлія Миколаївна ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	111
Москаленко Анатолій Михайлович, Колоша Валерій Петрович КОНЦЕНТРАЦІЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	122
Ткачук Наталія Миколаївна, Кудельський Віталій Едуардович КОРПОРАТИЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	128

КОРПОРАТИЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ткачук Наталія Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1947-7565>

Кудельський Віталій Едуардович, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7252-6533>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30122020/7332

ARTICLE INFO

Received 01 November 2020

Accepted 17 December 2020

Published 30 December 2020

KEYWORDS

economic system,
corporatization, corporate
business, corporations,
integration, integration
processes, integration
economy, consolidation.

ABSTRACT

The article considers the essence of corporatization in the context of the formation of the integration economy. Emphasis is placed on the integrative feature of the economy. The theoretical essence of integration and its economic nature are revealed. The features of the economic system according to the system approach are revealed. Emphasis is placed on such properties of the economic system as: integrity, hierarchy and integrativity. It has been found that the integrative nature of the economy presupposes the possession of an economic system with such properties that are not inherent in its individual elements. It is emphasized that the formation of corporate ownership and the organization of economic relations have formed an adequate environment and initiated the process of consolidation in the economy. It is proved that the corporatization of the economy removes obstacles to the spatial framework and pace of economic development, forms a new corporate look of the market system and generates integration processes between companies. It is argued that corporatization generates integration processes in the economic system and finds expression in the consolidation of economic entities in the form of mergers and acquisitions. Consolidation has been found to be closely linked to market corporatization. The causal links of consolidation with the functioning of corporate business, which is a prerequisite for the development of an integrated economy, have been studied. It is emphasized that consolidation contributes to the integration processes of the state's economic growth.

Citation: Tkachuk N. M., Kudelsky V. E. (2020) Corporatization as a Prerequisite for the Formation and Development of the Integration Economy. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 5(32). doi: 10.31435/rsglobal_ijite/30122020/7332

Copyright: © 2020 Tkachuk N. M., Kudelsky V. E. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Сучасна економіка характеризується якісними структурними трансформаціями, що викликані процесами глобалізації та інтеграції, посиленням конкуренції, що набуває рис глобальної. Жорсткі умови конкуренції на внутрішньому та зовнішніх ринках вимагають від економічних суб'єктів сьогодні формування та розвитку конкурентних переваг на основі використання операцій консолідації у формі злиття й поглинання та створення інтегрованих структур, які спрямовані на поєднання активів і концентрацію капіталу з метою збільшення конкурентних переваг і конкурентоспроможності та створення сприятливого середовища функціонування.

Небагато що в бізнесі на сьогодні є таким хаотичним і зовнішньо непередбачуваним, як процеси інтеграції та консолідації. Щороку в світі відбувається тисячі злиттів і поглинань, й дуже важко передбачити галузь, яка перебуває на межі консолідації, чи деконсолідації; які компанії будуть цілком злиття, а які готуються поглинути своїх конкурентів. За таким очевидним хаосом насправді приховується закономірність, а в процесах галузевої консолідації компаній – гранична ясність та логіка.

Будь-які процеси, що відбуваються в економіці країни набувають юридичної форми. Не стає виключенням в даному контексті й корпоратизація, розуміння сутності якої вимагає з'ясування її економічної природи. Для виконання даного завдання вирішальне значення має встановлення причинно-наслідкових зв'язків консолідації з розвитком корпоративного бізнесу та процесами інтеграції в економічній системі.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблемам методологічних аспектів функціонування економічних систем з позицій системного підходу присвячені праці багатьох науковців, а саме: Л. Берталанфі, І. Блауберга, В. Міллера, М. Месаровича, А. Раппорта та ін. Серед вітчизняних науковців, які займалися дослідженнями таких питань слід виділити Л. Абалкіна, В. Базилевича, Л. Бальцеровича, О. Бузгаліна, А. Гальчинського, В. Геєця, П. Єщенко, Ю. Зайцева та ін.

Не заперечуючи вагомому внеску згаданих вчених у дослідження даної проблематики, вважаємо, що існує необхідність поглибленого вивчення сутності та ролі корпоратизації бізнесу в контексті забезпечення розвитку та формування інтеграційної економіки. Саме це й зумовило мету та окреслило основні завдання дослідження.

Мета дослідження. Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та виявлення особливостей корпоратизації у формуванні та розвитку інтеграційної економіки.

Матеріали та методи дослідження. Методологічну базу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: абстрактно-логічний та системний аналіз у теоретичному обґрунтуванні ознак сучасної економічної системи; метод логічних узагальнень у виявленні еволюційних особливостей процесів корпоратизації в економічній системі; аналіз і синтез для деталізації в дослідженні особливостей процесів корпоратизації та консолідації.

Результати дослідження. Завдання забезпечення стійкого динамічного зростання економічної системи зумовлюють пошук шляхів ефективної взаємодії корпоративного управління та економічного зростання корпорацій. Більшість вчених і дослідників сходять в думці, що пошук подальших принципів формування та функціонування ринкової (інтеграційної) економіки суттєво актуалізує можливі шляхи та методи перебудови функціонування економічної системи з урахуванням корпоратизації та консолідації у формі злиття і поглинання.

Усі галузі сучасної економіки – великі, малі, національні чи світові – перебувають у рівних можливостях і однаково підпорядковані принципам теорії консолідації. Не є винятком в цьому й фінансова сфера, зокрема, банківська галузь. Основними особливостями ринкового середовища функціонування вітчизняних банків є багатовекторна спрямованість і високі темпи економічних перетворень, мінливість і динамізм, значний рівень ризику та невизначеності. За таких умов банкам необхідно вчасно виявляти зміни в зовнішньому середовищі функціонування, ідентифікувати тенденції розвитку, використовувати сприятливі умови, розробляти й реалізовувати систему заходів щодо ліквідації та мінімізації негативних наслідків впливу.

Слід зауважити, що стратегії розвитку компаній минулих років, які проголошували «задовольнятися малим», пропонували рецепти успішної діяльності у вузьких сферах, нішах бізнесу в контексті консолідаційних процесів виявляються на сьогоднішній день нежиттєздатними й неефективними для задоволення потреб функціонуючого бізнесу. Сьогодні господарюючі суб'єкти повинні мати стратегію розвитку, націлену на невпинне зростання в майбутньому, тому що стагнація та повільний розвиток можуть призвести до небажаних і, навіть, катастрофічних наслідків.

Однією з основних тенденцій розвитку світової економіки є інтеграційні процеси, під якими розуміють процеси об'єднання різних частин в єдине ціле. Результатом інтеграційних процесів є формування різноманітних видів складно організованих економічних систем, в тому числі, й інтегрованих корпоративних систем, що найбільш поширені в сучасній економіці, які являють собою групи юридично та господарсько самостійних організацій, що здійснюють спільну діяльність на основі інтеграції активів або відносин взаємодії задля досягнення

спільних цілей, і що мають єдиний координуючий центр. Результатом інтеграційних процесів у вже сформованих економічних системах є підвищення рівня її цілісності й організованості. Крім того, інтеграція має тісний зв'язок з диференціацією, яка формує передумови майбутньої інтеграції, але в той же час, інтеграція є фактором послідувочої диференціації.

Теоретична сутність інтеграції полягає в об'єднанні господарюючими суб'єктами своїх активів, технологій, збутових мереж та інших цінностей задля досягнення спільних цілей і задоволення власних інтересів на цей період. Економічна природа інтеграції виявляється в тому, що уся різноманітність діяльності суб'єктів господарювання в економічній системі в найбільшій мірі втілюється в діяльності окремого господарюючого суб'єкта, що і є виявом його універсальності – здатності послідовно та паралельно займатися різними видами діяльності. Це, в свою чергу, вимагає відповідної трансформації відносин власності в бік власності корпорацій, а також змін в економічній політиці.

Дослідження розвитку економічної системи країни, а також факторів, процесів та явищ економічної дійсності вимагає ґрунтовного та комплексного аналізу як загальних, так і конкретних аспектів. При цьому, дослідження загальних закономірностей розвитку стає все більш актуальним в контексті розвитку інтеграційної економіки суспільства. Зауважимо, що таке дослідження зовсім не означає заперечення особливостей еволюційного розвитку економічної системи. Але, в той же час, доволі сумнівним є заперечення існуючих деяких загальних закономірностей розвитку економічної системи держави.

Як зазначають дослідники Кирилюк Є. М. і Прошалкіна А. А. «Сучасну економічну систему слід розглядати як поліцентричну надсистемну єдність явищ, підсистем; при цьому головним змістом пізнання стають не самі об'єкти та предмети системи, а їх взаємодія, складний синтез на основі балансу різноманітних факторів» [1, с. 173]. З позиції дослідників, визначення «економічної системи» можна розділити на три групи:

- економічна система як комплекс процесів, явищ і зв'язків між ними, які існують об'єктивно;
- економічна система як інструмент і спосіб дослідження процесів та явищ, тобто як абстрактне відображення реальних об'єктів в економічному середовищі;
- економічна система - штучно створюваний комплекс елементів, призначений для вирішення складних економічних завдань.

Згідно загальноприйнятої концепції, економічні системи повинні складатися із сукупності однорідних елементів, єдність яких уможливорює цілісність самої системи. Так, за визначенням відомого фізіолога П. К. Анохіна: «Системою можна назвати тільки такий комплекс...компонентів, в яких їх взаємна дія і взаємовідношення набувають характеру взаємного сприяння компонентів на отримання корисного результату» [2, с. 143]. Дослідники І. В. Блауберг і Е. Р. Юдін виділяють наступні ознаки системи: цілісність, наявність двох і більше типів зв'язків, наявність структури, рівнів ієрархії, цілі, процесів самоорганізації, функціонування і розвитку [3].

Відтак, вважаємо за необхідне виокремити найбільш загальні властивості систем, що є притаманними й для економічної системи:

- 1) цілісність економічної системи – економічна система розглядається як єдине ціле, що складається з взаємодіючих частин, переважно різноякісних, але водночас сумісних;
- 2) наявність складових в економічній системі, які описуються характерними їм властивостями – економічна система повинна складатися з неідентичних елементів, що й визначає її гетерогенність;
- 3) наявність стійких зв'язків між елементами економічної системи, які суттєво переважають зв'язки з елементами, що не входять до економічної системи;
- 4) ієрархічність економічної системи – елементи економічної системи перебувають у різних відносинах між собою, що зумовлює можливість виділення на кожному рівні системи підсистем нижчого рівня, які підпорядковані підсистемам вищого рівня, чи самій системі;
- 5) структурна будова, яка обумовлена формою зв'язків або взаємодій між елементами економічної системи;
- 6) мета функціонування економічної системи відображає «бажаний» стан, якого економічна система повинна досягти в результаті свого розвитку;

7) емерджентність – наявність особливих властивостей економічної системи, які не властиві її підсистемам чи складовим зокрема;

8) адаптивність економічної системи – прагнення системи до стійкої рівноваги, яка передбачає адаптацію її параметрів до мінливого зовнішнього середовища;

9) стійкість економічної системи - переважання внутрішніх взаємодій у системі над зовнішніми, що зумовлює її гнучкість і витривалість до впливу зовнішніх факторів і визначають здатність системи до самозбереження та стабільності найбільш важливих її параметрів.

Розглядаючи економічну систему з точки зору системного підходу, слід відзначити, що її сутність виявляється як єдиний економічний простір, що складається з організованої сукупності суб'єктів економіки (держави, суб'єктів господарювання, домогосподарств) і процесів (виробничих, управлінських, організаційних, інформаційних та ін.), що взаємопов'язані та взаємодіють між собою з метою задоволення потреб суспільства.

Варто нагадати, що системний підхід, як напрямок методології наукового пізнання, базується на дослідженні об'єктів як систем, тобто на розкритті їх цілісності та забезпечувальних механізмів, на виявленні різноманітних зв'язків елементів системи та їх зведенні у єдине теоретичне бачення [4].

Враховуючи вищеподані властивості економічної системи відзначимо, що розвиток системи являє собою закріплення адаптивних змін її структури і зв'язків в часі, коли її потенційна ефективність збільшується. Враховуючи спрямування нашого дослідження та з урахуванням такого трактування сутності економічної системи доцільно виокремити наступні її властивості як системи, а саме: цілісність, ієрархічність та інтегративність. Цілісність економіки як системи виявляється в тому, що зміни будь-якого компонента мають вплив на інші компоненти й на систему в цілому й, навпаки, будь-які зміни в системі відображаються на її компонентах. Ієрархічність економічної системи виявляється в тому, що економіка окремої держави виступає компонентом системи більш високого рівня (Євросоюз, БРІКС, ОПЕК та ін.). Інтегративність економіки означає володіння системою такими властивостями, які не є притаманними окремим її елементам й, навпаки, окремі компоненти володіють властивостями, які не притаманні системі в цілому.

В сучасній ринковій економіці існує дві паралельно діючі системи економічного розвитку, які побудовані на різних економічних принципах: корпоративна економіка та економіка «вільного ринку». Корпоративна економіка базується на обмеженій конкуренції великих компаній, її ринки мають олігополістичний або олігопольно-монополістичний характер. Економіка «вільного ринку» побудована на необмеженій конкуренції дрібного та середнього бізнесу [5].

В процесі корпоратизації економіки змінюються не лише форми організації бізнесу, але й конкурентне середовище. Тому вільна конкуренція нескінченної множини індивідуальних компаній та фірм змінюється недосконалою конкуренцією обмеженої кількості компаній та корпорацій. Згадана недосконалість корпоративної конкуренції полягає в складному переплетенні процесів монополізації та інтеграції економіки країни. Відтак, економічна поведінка корпорацій зумовлюється суперечливою логікою двох різнопланових тенденцій розвитку – до монополізації й до інтеграції економіки.

Перша тенденція зумовлена масштабами діяльності корпорацій та захопленням ними ринків однотипної продукції. В той же час, множина та переваги організації масового виробництва чи надання послуг на основі прогресивних технологій та ефективних методів корпоративного управління посилює об'єднавчу тенденцію. В такому середовищі найбільш успішними можуть бути лише великі корпоративні компанії, які володіють, на відмінно від інших компаній, стратегіями реструктуризації та реорганізації бізнесу на основі консолідації у формі злиття та поглинання. Каркасом сучасної економіки в усіх розвинених країнах світу є великі корпорації-олігополі і фінансово-промислові групи - інтеграційні об'єднання фірм.

В сучасному світі саме корпоративний бізнес, що представлений великими компаніями та фінансовими об'єднаннями, чинить серйозний вплив на розвиток світової економіки. Сутність корпоративного бізнесу полягає у фінансовій могутності, завдяки чому корпорації успішно функціонують в умовах економічної кризи й створюють серйозну конкуренцію іншим суб'єктам ринкових відносин.

Корпоративний бізнес являє собою справжню економічну систему між корпораціями та державою. Яскравим прикладом цього є банки, механізм функціонування яких передбачає те, що більшість операцій здійснюється на договірній основі та в безготівковому порядку. Вагому частину корпоративного бізнесу складають інформаційні технології адже однією з головних умов побудови бізнесу є забезпеченість усіх її учасників достовірною та своєчасною інформацією.

Власне кажучи, становлення в XIX ст. корпоративної форми власності та організація економічних відносин і економіки сформували адекватне середовище й поклало початок процесам консолідації в економіці. Тому справедливим є твердженням, що історія всіх корпорацій - це історія злиття і поглинань. Цілком закономірно, що в Україні злиття і поглинання з'явилися внаслідок появи корпорацій, а не навпаки. Так, у процесі масової приватизації в першій половині 90-х рр. XX ст. були створені більшість акціонерних компаній, і банків, в тому числі, й лише після цього в середині 90-х рр. розпочався перший – постприватизаційний етап вітчизняної історії злиття і поглинань [5].

Злиття і поглинання за своєю економічною сутністю – це особливі форми концентрації виробництва та капіталу, що притаманні корпоративному бізнесу. Тому їх реальними передумовами є корпоратизація економіки країни та зміни характеру конкуренції на ринку. На практиці дія цих двох факторів не є поодиноким – вони діють в поєднанні між собою. При цьому найбільш повною причиною консолідації у формі злиття і поглинання слід вважати саме корпоратизацію.

Корпоратизація – це природно-історичний процес виникнення та розвитку корпоративної форми бізнесу, а її результатом є формування корпоративної економіки. Корпоративна економіка являє собою особливу ринкову систему бізнесу, що базується на дольовій приватній власності та на створенні великих виробництв з їх економічними перевагами, інтенсивною концентрацією капіталу та можливістю ефективної інтеграції бізнес-організацій. Характерними ознаками такої економіки є [6]:

- олігополізація основних товарних ринків і сфер діяльності, зниження їх конкурентності на основі створення великих національних і транс-національних компаній;
- переважання договірних механізмів ринкової взаємодії бізнес-організацій;
- інтеграційний характер розвитку бізнесу.

Механізм взаємодії процесів консолідації економічних суб'єктів як корпорацій базується на процесах концентрації капіталу. З переходом від індивідуальної до корпоративної форми організації бізнесу досконала конкуренція перетворилася на недосконалу форму, а процеси концентрації капіталу набувають нової форми – злиття і поглинань. Як відомо, в класичному вигляді концентрація капіталу забезпечується накопиченням капіталу та розширеним відтворенням. Тому можна відзначити, що корпорації зобов'язані своїм виникненням класичним процесам концентрації виробництва і капіталу. В той же час, з виникненням корпорацій ці процеси не зникають, а доповнюються консолідацією. Саме так і виявляється одна з суттєвих особливостей корпоративних структур в економіці: унікальна можливість використовувати для свого зростання консолідацію поряд з традиційними способами капіталізації та укрупнення бізнесу.

Процеси класичної та корпоративної концентрації виробництва і капіталу тісно пов'язані між собою. Принципова відмінність між ними полягає в наступному: за класичної концентрації капіталу зростання окремих корпорацій означає одночасно розширення загальних масштабів економіки та збільшення сукупного суспільного капіталу.

У випадках корпоративної концентрації капіталу шляхом злиття й поглинання ріст компаній досягається переважно шляхом перерозподілу суспільного виробництва та капіталу між корпораціями. Симбіоз класичної та корпоративної концентрації капіталу може бути визначений як процес консолідації корпоративного бізнесу. Відтак, термін «консолідація» доцільно використовувати в даному контексті для ідентифікації нової якості процесу концентрації капіталу в умовах інтеграційного розвитку корпорацій.

Корпорації діють як консолідатори економічної системи, сприяючи інтеграційними процесами зростанню економіки держави й завжди спираються в своєму зростанні на комбінацію всіх доступних форм концентрації капіталу з метою отримання конкурентних переваг на фінансовому ринку. Це свідчить про необхідність розмежування консолідуючих дій на ті, що відносяться й ті, що не відносяться до злиття і поглинання.

Слід також відмітити, що консолідаційні процеси характерні в більшій мірі для корпоративного бізнесу, ознаки якого є:

- дольова власність: статутний капітал корпорацій поділений на відповідну кількість рівних частин, якими володіють його акціонери на основі придбаних акцій;
- зосередження функції управління в руках вищого керівництва корпорації (менеджерів), які найчастіше не є його власниками й працюють за наймом;
- обмежена відповідальність акціонерів корпорації: акціонери не відповідають за зобов'язаннями корпорації загалом, а лише в межах тої суми, яка сплачена ними за придбані акції;
- вільний обіг акцій: акціонери за бажанням можуть продати наявні акції корпорації чи придбати нові;
- відсутність права представництва в корпоративній формі бізнесу;
- централізація влади та відповідальності: Рада директорів корпорації представляє інтереси своїх акціонерів, делегуючи владу та відповідальність за поточну діяльність корпорації одній, зазвичай, вищій посадовій особі; ці повноваження не можуть бути розділені між усіма власниками корпорації.

Отже, консолідація є історичним продуктом корпоратизації банківської системи та економіки в цілому; причинно-наслідковий зв'язок корпорацій з процесами злиття і поглинання виявляється в консолідації бізнесу, який за своєю сутністю є корпоративним. Але не всі випадки консолідації мають відношення до злиття і поглинання. Так, не є злиттям і поглинанням консолідація, яка базується на традиційних способах зростання бізнесу: капіталізація прибутку, використання залученого капіталу та інвестицій для розширення масштабів діяльності, емісія боргових цінних паперів, корпоративні об'єднання (альянси, спільні компанії, асоціації, спілки, холдинги).

Консолідація є одним із інструментів реалізації інтеграційної стратегії господарюючих суб'єктів. Зауважимо, що інтеграційна стратегія корпорацій являє собою комплекс узгоджених стратегічних рішень, що визначають інтеграційну, функціонально-управлінську взаємодію між господарюючими суб'єктами економічної системи. Це, зокрема, передбачає такий підхід до формування інтеграційної стратегії господарюючих суб'єктів, за якої необхідно виявити всі існуючі інтеграційні рішення й тенденції, які сформувалися в результаті розвитку цифрових технологій, використовувати аналіз впливу окремих факторів на різних рівнях просторово-часового функціонування корпорацій у економічному середовищі й використовувати виявлені можливості для побудови інтеграційної стратегії розвитку в сучасних умовах.

Розглядаючи інтеграційну поведінку як форму розвитку корпорацій, необхідно враховувати й стадії розвитку самої галузі. Підтвердженням цього є дослідження зарубіжних науковців Г. Дінза, Ф. Крюгера та С. Зайзеля, які визначають залежність інтенсивності й ступеня концентрації, доцільності та ефективності інтеграційних стратегій від стадії розвитку галузі, в якій функціонують економічні суб'єкти [7].

Тому, на нашу думку, консолідація будь-якої галузі (ринку) являє собою процес її розвитку, в ході якого відбувається збільшення питомої ваги великих корпорацій за рахунок нарощення їхньої частки продажу, переходу від моделі досконалої конкуренції до олігополії, а в деяких випадках – і до монополії окремих учасників ринку. В процесах консолідації наявна логіка та ясність, тому важливим є виявлення її закономірностей, які можуть використовуватися як інструменти прогнозування державою.

Висновки: інтеграційні процеси сьогодні є однією з основних тенденцій розвитку світової економіки, результатом якої стає формування різноманітних видів складно організованих економічних систем, в тому числі, й інтегрованих корпоративних систем, що найбільш поширені в сучасній економіці, які являють собою групи юридично та господарсько самостійних організацій, що здійснюють спільну діяльність на основі інтеграції активів або відносин взаємодії задля досягнення спільних цілей, і що мають єдиний координуючий центр.

Корпоратизація економіки знімає перешкоди просторовим рамкам і темпам економічного розвитку, дозволяючи в повному об'ємі використовувати не лише ефект масштабу, а й потенціал різноманітних організаційних структур. Крім того, володіючи значними фінансовими, матеріальними та інформаційними ресурсами, корпорації можуть безперервно вдосконалювати та створювати нові технології та структури управління чим у сприятливому напрямку змінювати зовнішнє середовище. Відтак, формуючи новий

корпоративний вигляд ринкової системи, корпоратизація породжує інтеграційні процеси компаній, що виявляються, перш за все, в консолідації у формі злиття й поглинання, що й перетворює їх в головну рушійну силу сучасної економіки, та формує її інтеграційну сутність.

Консолідація тісно пов'язана з ринкової корпоратизацією, яка передбачає якісні перетворення структури власності корпорацій, посилення конкуренції, підвищення конкурентоспроможності, що, в свою чергу, знижує рівень кредитних ризиків, підвищує рівень інвестиційної привабливості та стійкості бізнесу як конкурентних і довгострокових детермінант розвитку економічної системи та економічного зростання країни загалом.

Інтеграційні рішення стратегічного рівня не є прерогативою лише великих компаній чи корпорацій, вони є достатньо актуальними й для малих і середніх учасників економічної системи. При цьому, у великих корпорацій з розгалуженою організаційною структурою інтеграційні стратегічні рішення спрямовані переважно на вдосконалення внутрішніх умов взаємодії відносно самостійних структурних підрозділів.

Консолідаційні процеси є однією з тенденцій сучасного розвитку економічної системи, що багато в чому визначають співвідношення конкурентних сил на фінансовому ринку, а відтак, і конкурентоспроможність його суб'єктів. Виходячи з цього, консолідація повинна бути результативною й призводити до нового рівня економічної системи, особливо, якщо це стосується стратегічно значущих галузей економіки, до яких належить і корпоративний бізнес.

REFERENCES

1. Kyrylyuk, Ye. M. Proshhalkina, A. M. (2011) "Metodologiya doslidzhennya procesiv transformaciyi ekonomichny`x sy`stem u suchasny`x teoriyah", *Mexanizm regulyvannya ekonomiky*. 4.172-179.
2. Anohin, P. K. (1980). *Uzlovyie voprosyi teorii funktsionalnyih system*. Moscow: Nauka.
3. Blauberg, I. V. (1997). *Problema tselostnosti i sistemnyiy podhod*. Moscow: Izd-vo Editorial URSS.
4. Sharapov, O. D., Sharapov, O. D., & So (1993). *Systemnyi analiz*. Kyiv: Vyshcha shk.
5. Tsvetkov, V. A. (2011) *Korporativnyy biznes: teoriya i praktika*. SPb: Nestor-Istoriya.
6. Radygin, A., Entov, R. (2002) *Problemy sliyaniy i pogloshcheniy v korporativnom sektore*. Moskow: IEPP.
7. Dinz, G. (2004) *K pobede cherez sliyaniye. Kak obratit' otraslevuyu konsolidatsiyu sebe na pol'zu*. Moskow: Al'pina Biznes Buks.